

1. Ismertesse a munkavédelem fogalmát, célját, alapkérdéseit!

- A munkavédelem célja, feladatai és területei
- A munkavédelem szabályozási rendszere
- A munkavédelmi hatósági felügyeleti szervek (felsorolás)

Természetes igény, hogy minden munkavállaló kulturált környezetben, egészséges és biztonságos körülmények között végezhesse munkáját. A munkakörnyezet és a munkafeltételek kihatnak a munkavállaló egészségére, életfeltételeire, valamint a gazdasági eredményekre is. A munkakörnyezet emberközpontú kialakításával és folyamatos fejlesztésével az *ergonómia* foglalkozik. A színdinamika, az ergonómia eredményeinek következetes használata növeli a munkavégző teljesítményét, és a gazdasági mutatószámokban is növekedést eredményez.

A munkakörnyezetben megteremtett higiénia célja elősegíteni a munkavállalók számára egészségük megőrzését és az alkotóképességük kibontakozását.

A munkavédelem fogalma, célja

A **munkavédelem** a szervezett munkavégzésre vonatkozó biztonsági és egészségügyi követelmények összessége, amelyet törvénykezési, szervezési, intézményi előírások rendszere támogat.

A *munkavédelem célja* a szervezeten munkát végzők egészségének, munkavégző képességének megóvása, és a munkakörülmények humanizálása.

A személyi és tárgyi feltételeket olyan módon kell megteremteni, hogy megelőzhessük a munkabaleseteket és a foglalkozással összefüggő megbetegedéseket. Mindezek függetlenek a munkavégzés szervezeti vagy tulajdoni formáitól.

A munkavédelem alapkérdései

A balesetek és foglalkozási ártalmak megelőzhetők, ha az ember a maga alkotta gépeket, berendezéseket, eszközöket biztonságossá tudja tenni. A munkavállalók munkakörülményei, biztonsága, szociális ellátottsága döntően megszabja a munkakedvet és a munka hatékonyságát. A munkabiztonság a veszélytelen technika, technológia alkalmazásával valósítható meg. A tökéletes megoldást az automatizálás széleskörű elterjedése, a technológiai folyamatok zárt-tá tétele biztosíthatja. Ez a „*veszélytelen technika*” azonban egyáltalán nem, vagy csak nagy költségráfordításokkal lenne elérhető, amelyre a gazdaság jelenlegi szereplőinek nincs lehetőségük. Ennek tudatában meg kell elégednünk a munkavédelemnek egy alacsonyabb fokozatával, a „*biztonságtechnikával*”, amelynek kettős feladatot kell megoldania. Egyrészt a tárgyi és szervezeti feltételek tökéletesítését, másrészt a munkavállalók folyamatos felvilágosítását arról, hogyan tudnak biztonságosan együtt élni a jelen lévő veszélyekkel.

A munkahelyek ergonómiai tervezése, a zaj csökkentése, a nemdohányzók védelme stb. egyformán fontosak a munkáltatók és a munkavállalók számára. Sőt a munkavédelem az egész társadalom ügye, mert társadalmi érdek, hogy a munkahelyek biztonságosak legyenek.

A munkavédelem területei

A munkavédelemnek két területe van, a *munkabiztonság* és a *munkaegészségügy*.

A **munkabiztonság** az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzésre vonatkozó szabályokat határozza meg, illetve ellenőrzi azok betartását.

A munkabiztonság olyan követelményeket támaszt mind a munkáltatókkal, mind a munkavállalókkal szemben, amelyekkel a balesetmentes munkavégzés feltételei megvalósíthatók. A szabályok betartásával csökken a veszélyforrások száma.

Veszélyforrás a munkavégzés során vagy azzal összefüggésben jelentkező minden olyan tényező, amely a munkát végző vagy a munkavégzés hatókörében tartózkodó személyekre veszélyt vagy ártalmat jelent.

A veszélyforrásokat a következőképpen csoportosíthatjuk:

- fizikai veszélyforrások:
  - o munkaeszközök (pl. szerszámok), járművek, szállító és anyagmozgató eszközök (pl. szállítószalag, daru), ezek részei, illetve mozgásuk, a termékek és az anyagok mozgása (pl. teheremelés),
  - o szerkezetek egyensúlyának megbomlása (pl. teher elhelyezése a járműveken),
  - o csúszóssá váló felületek (pl. olajfolt a padlón),
  - o éles, sorjás, egyenetlen felületek,
  - o a normálistól eltérő légnyomás,
  - o zaj, rezgés, különféle sugárzások,
  - o nem megfelelő világítás,
  - o áramköri vagy statikus villamos feszültség.
- veszélyes anyagok:
  - o minden anyag vagy készítmény, amely fizikai, kémiai vagy biológiai hatása révén károsíthatja az embert vagy környezetét. Pl. robbanó, oxidáló, gyúlékony, sugárzó, mérgező, maró, fertőző, rákkeltő, utódkárosító stb. anyagok.
- biológiai veszélyforrások:
  - o mikroorganizmusok (pl. baktériumok, gombák) és anyagcseretermékük,
  - o makroorganizmusok (pl. növények, állatok).
- fizioológiai, idegrendszeri és pszichés tényezők:
  - o pl. színek munkahelyi kialakítása, monoton munkavégzés, mindaz, ami fokozott igénybevételt jelent az embernek.

A **munkaegészségügyi** tevékenység célja a munkavégzés során a munkahigiéna, valamint a foglalkozás-egészségügy révén a munkavállaló egészségének a megóvása.

A **munkahigiéna** feladata a munkakörnyezetből származó egészségkárosító veszélyek és kockázatok előrelátása, felismerése, értékelése és kezelése.

A **foglalkozás-egészségügy** feladata a káros munkakörnyezet okozta és a munkavégzésből származó megterhelések, illetve igénybevételek vizsgálata és befolyásolása, továbbá a munkát végző személyek munkaköri egészségi alkalmasságának megállapítása, ellenőrzése és elősegítése.

A munkavédelem szabályozási rendszere

A társadalmi-gazdasági változások megkövetelik a munkavédelmi előírások tartalmának és szerkezetének folyamatos korszerűsítését. Jelentőségük egyre nő, követelményeik mindinkább integrálódnak a gazdasági folyamatokban. A munkavédelemről szóló törvények, valamint a módosítások önmagukban nem oldják meg a problémákat, de jogalapot teremtenek a követelmények érvényesítéséhez (1.1 ábra).

A munkavédelem alapvető szabályait az **Alaptörvényben** foglalt elvek alapján az **Országgyűlés** foglalta törvénybe. Az **1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről (Mvt.)** célja, hogy az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés személyi, tárgyi és szervezeti feltételeit szabályozza.

A Mvt. részletes szabályait, felhatalmazás alapján a munkavédelem ágazati feladatait a tevékenység szerint illetékes miniszterek által kiadott **rendeletek, szabályzatok, szabványok** tartalmazzák. Az ágazatok közötti kapcsolatokban a miniszterek együttműködése csökkenti az átfedéseket az egyes szakterületeken, és így szabályzatokban a részletes szabályozást, a munkavédelmi szabványosítás alapjait lehet megteremteni. Az irányításuk és a felügyeletük alatt

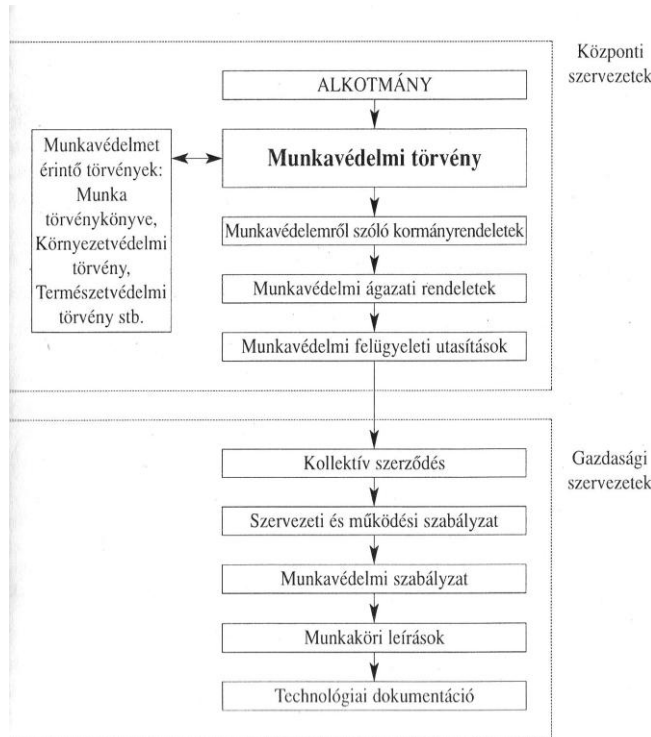
működő központi államigazgatási szervek, a *Nemzeti Munkaügyi Hivatal Munkavédelmi és Munkaügyi Igazgatóság (NMH MMI*, korábbi nevén Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelet, vagyis OMMF), az *Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ)* és a *Magyar Bányászati és Földtani Hivatal (MBFH*, korábbi nevén Magyar Bányászati Hivatal, vagyis MBH) saját jogkörükben látják el a munkavédelmi feladatokat. A nemzetgazdasági szintű szabályozás az ágazati és felügyeleti jogkörök elhatárolásával egységes, egymásra épülő, az egyes gazdálkodó szervezetekre egyértelmű jogszabályok kiadását teszi lehetővé.

A Mvt. növelte a gazdálkodó szervezetek belső munkavédelmi szabályozásának jelentőségét, tartalmát.

A **Kollektív szerződésben** kell meghatározni a gazdálkodó szervezetnél a munkavédelemmel kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket, ezek gyakorlásának, illetve teljesítésének módját, s az ezzel kapcsolatos eljárás rendjét.

A **Szervezeti és működési szabályzatban** kell meghatározni a munkavédelmi feladatokat ellátó, az intézkedésre jogosult személyek hatás-körét.

A **Munkavédelmi szabályzatban** (MvSZ) kell meghatározni a gazdálkodó szervezetnél munkavédelmi feladatokat ellátó személyek kötelezettségeit, a munkavédelmi ügyrendet, valamint az ágazati jogszabályokban meghatározott témaköröket, pl. az oktatás, vizsgáztatás, egészségügyi vizsgálatok, ellenőrzések stb. rendjét. Tartalmi követelményeire vonatkozóan az ágazati rendeletek az irányadók.

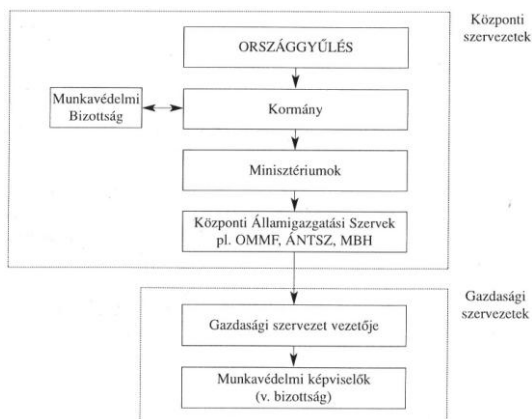

1.1 ábra
A munkavédelem szabályozása

A **munkaköri leírásban** (az MvSZ figyelembevételével) részletesen kell meghatározni a munkavállaló munkavédelemmel kapcsolatos hatásköreit, feladatait.

A **technológiai, gépkezelési utasításokban** kell meghatározni a munkavégzés során követendő magatartási szabályokat, pl. a biztonságos munkavégzéshez szükséges védőeszközök használatát. Tartalmi és alaki követelményeit az ágazati szabványok határozzák meg.

A munkavédelem hatósági felügyelete

Az **állam feladata** a munkavédelem irányításával, az ágazati és hatósági tevékenység ellátásával a munkavédelem megszervezése (1.2 ábra).

1.2 ábra
A munkavédelem irányítása, ellenőrzése